

Magyar fordítókör a lille-i egyetemen

Minthogy fordítókör létrehozásának van néhány feltétele /érdeklődés, a hallgatók rátermettsége stb./, ismertetni szeretném azt, hogy milyen előzmények alapján és milyen hallgatóanyaggal fogtam a kör megszervezésének.

1965 óta tartok magyar nyelvi és irodalmi órákat Lille-ben; általában 12-15 hallgatóm van. Az elmúlt évben négy kezdő hallgatóm volt, hárman leíró nyelvtant hallgattak, négyen jártak szövegelemző órákra, négyen pedig irodalmi beszélgetéseken vettek részt. /Néhányan többféle órára is eljöttek/ Magyar származású hallgatóm öt volt. A tizenöt hallgatóból 12 volt bölcsész /4 irodalmár, 5 nyelvész, 3 egyéb pl. filozófia/, egy orvos, egy jogász, egy zeneszakiskolás.

A fordítókör tagjai természetesen főleg az irodalmár és nyelvész hallgatók közül verbuválódtak. A kör munkáját a szövegelemző órák tematikája is előkészítette, így, bár a kör csupán egy éves múlt-ra tekinthet vissza, a hallgatók már három éve ismerkednek egy-egy műalkotás nyelvi-stiláris felépítésével, a francia és magyar prozódia eltéréseivel stb.

A fordítókör kettős célú: egyrészt közel hozni a hallgatókat a magyar nyelvű irodalmi alkotásokhoz, kinevelni egy olyan irodalomértő csoportot, amely maga is a magyar irodalom megszerettetőjévé, terjesztőjévé válik, másrészt egy-egy műfordítót képezni, akinek későbbi munkája nem kis nyereség lehet a magyar irodalom diffúziója számára.

Az év folyamán öt hallgatóval dolgoztam rendszeresen, akik közül kettő magyar származású, három pedig három év óta tanulja a magyar nyelvet.

Szabó Zoltán hallgatóm nemcsak jól tud magyarul, de tehetséges költő is; M. Soltész szintén jó érzékkel fordít; J. Louis Vallin kiváló stiliszta, ez évben agregált francia nyelvészetből; A. Duhem irodalmár végzett tanár; csupán J.M. Quiquempois nem jeleskedett különleges erényekkel.

Alakuló összejeövetelünkön néhány általam javasolt versből és

próza szövegből, melyeket rögtön fel is olvastam, s választás megkönnyítése végett franciául is megbeszéltünk, a hallgatók választottak egyet-egyet. Az év folyamán később maguk is kerestek, illetve választottak fordítandó szövegeket. Így esett a választás B a b i t s Mihály, J u h á s z Gyula, A d y Endre, W e ö r e s Sándor egy-egy versére, C s e r e s Tibor és mások novelláira. A munka részben egyéni, részben kollektív jellegű volt; minden hónapban sor került valakire, aki lefordította a választott művet, jegyzeteket készített nehézségeiről, s az összejöveten beszámolt arról, hogyan oldotta meg a problémákat, milyen érdekes megoldást vagy megoldásokat talált, s mivel nem tudott megbirkózni.

A felvetett problémákat megbeszéltük, s mivel mindenki előre tudta a következő témát, maga is előkészítette, ha nem is olyan alaposan, mint a "főszereplő". A megbeszélések során sokszor élénk viták alakultak ki. A francia egyetemisták ugyanis ezt bizonyára valamennyi lektortársam tapasztalta Franciaországban - erősen hajlamosak a leghatározottabb állásfoglalásra még igen felületes ismeretek alapján is. A viták azonban még akkor is hasznosak voltak, ha néha mellékvágányra tévedtek.

A vitás kérdések után a fordítás összevetése következett szövegűség szempontjából; a "contresens"-ok kiszűrése, s a stiláris hibák közös javítása. Vers esetén törekedtünk a költemény lehető leghívebb visszaadására francia nyelven, ugyanakkor a francia és magyar prozódia eltéréseinek olyanfajta áthidalására, hogy lehetőleg a magyar vers ritmusa is érzékelhető legyen. Versfordítást egyedül Szabó vállalt, s nagy örömmre szolgált, hogy pl. A d y verseit rendkívüli ráérzéssel fordította, ami - mint ismeretes - a franciául megjelent Ady-kötet fordítóinak is csak részben sikerült.

Végül a bemutatást végző hallgató visszakapta fordítását tisztázás céljából, ugyanis, hogy nyoma és emléke maradjon a fordítókör munkájának, egy szerény példányszámú stencilezett füzetet kívánunk összeállítani. A stencilezés előtt még egyszer átnéztük valamennyi fordítást, ezúttal a műfordítás-igényű munkával szembeni szigorral törekszünk a pongyolaságok, apróbb, még megmaradt stiláris gyengeségek száműzésére is.

A következő esztendőben szeretném elérni, hogy a hallgatók az összejövétel előtt egy héttel osszák szét fordításaik gépelt példányait. Így a többiek már kész bírálattal állhatnak elő, ha pedig

a nehézségeket is megjelöli a sorra kerülő hallgató, a többiek ezeken is előre gondolkodhatnak, elegánsabb stiláris megoldásokat javasolhatnak, stb. /Ez természetesen növelné a hallgatók munkáját/

Egy év kevés ahhoz, hogy általános érvényű konkluziókat vonjak le, néhány megállapítást azonban máris tehetek:

1. A hallgatókat érdekli a kötetlen, az egyetemi munkától független irodalmi kör gondolata.

2. Nyelvi színvonaluk sokat fejlődik a részletes, sokszor aprólékos elemzések s az önálló munka nyomán.

3. Fordításaik megjelenésének lehetősége - ha csak stencilezett publikációról van is szó - lelkesítő hatású.

4. Olyan hallgatót is lehet foglalkoztatni, akinek magyar nyelvi ismereteit részben lelkesedése pótolja, ekkor azonban a közös munka több lesz.

Az előadottak csupán vázolják egy sok munkát igénylő, de ugyanannyi lehetőséget rejtő próbálkozás kereteit. Más körülmények, más összetételű hallgatóság bizonyára más módszereket igényelne, de véleményem szerint hasonlóan szerény keretek között minden egyetemen létre lehet hozni fordítókört.